

משבר בציונות

:: אילן גזית

לאחרונה שונה תקנון מועצת תנועות הנוער, גוף משותף לתנועות הנוער הציוניות-חלוציות שפועל קרוב לשלושים שנה. הדיון סביב השינוי הוא חלק משיח רחב כשצד אחד בו מושפע מתפיסות עולם פוסט-ציוניות ואנטי-ציוניות. שיח זה מלווה בהלכי נפש גלותיים, שמציבים את ההישרדות כמטרה. מולו עומדת תפישה ציונית שמתמודדת על מתן ביטוי לרעיונות אנושיים נעלים והתמודדות על הגשמת חברת מופת תוך יצירת הלכי נפש ופעולות המכוונות לטווח ארוך. אנסה לשפוך מעט אור על הדיון כפי שהוא מתקיים בחודשים האחרונים בין תנועות הנוער, בוועדת החינוך של הכנסת ובעיתונות (הקיבוצית בעיקר).

הציונות עוברת טלטלה קשה בימים אלה. תוכנית ההתנתקות והתגובות אליה יוצרות מבוכה ומציבות אותנו, כחברה וכעם, מפוכחים אל מול משבר זה ששב ומתגלה מעל פני השטח. במשבר זה, שמתבטא גם בויכוח בין תנועות הנוער על הגדרתה ועל מהותה של מועצת תנועות הנוער, נוצרה קרבה בין הרדיקליזם החילוני לבין האורתודוקסיה הדתית. פרופסור יוסף גורני הסביר תופעה זו כך: "הפוסט-ציונות השוללת, טיעוניה ישנים וידועים, שהרי שורשיה נעוצים בוויכוח ההיסטורי המתנהל בין הציונות למתנגדיה כבר יותר ממאה שנה. במרוצת הדורות ובחילופי העתים חבשו מתנגדי הציונות כיסוי ראש שונים: מן השטריימל של האורתודוקסים במזרח אירופה אל המגבעת של הניאו-אורתודוקסים והרפורמים במערב, עבור דרך הקסקט של 'הבונד' ועד המצנפת של בוגרי האקדמיות במערב של ימינו, העוטים גלימה של ליברליזם אוטופי שמתחתיה מסתתרת אנטי-ציונות... ועתה נוסף לו רלטביום קיצוני, 'פוסט-מודרני', הבא לערער על ההסברים לציונות כתנועה לאומית מתוך ערעור כולל על סבתיים אובייקטיבית כלשהי. על כן, לא מקרה הוא כי במודע או בהסח הדעת נוצרה קרבה בין

הרדיקליזם החילוני והליברלי ובין האורתודוקסיה הקיצונית על יסוד המכנה המשותף של שלילת הציונות והסתייגות ממדינת ישראל" (מפוסט ציונות לחידוש הציונות, מתוך 'ציונות: פולמוס בן זמננו').

הרדיקליזם החילוני, בהקשר זה, מתבטא באימוץ ההשקפה כי הציונות משמעה גזענות או אי-שוויון. האם ניתן להבין אחרת את דבריו של שר החינוך לשעבר, חבר הכנסת יוסי שריה: "אם אני מגדיר את התנועה כתנועה ציונית, פירוש הדבר שאני שם על מפתן הדלת שלט: אין כניסה לערבים" (וועדת החינוך של הכנסת, בדיון על הגדרתה הציונית של מועצת תנועות הנוער, 14.6.05). בכלל, טוען שריה, "ציונות היא עניין להגדרה עצמית של יחידים ולעיתים אף של ציבורים" (עיתון 'הקיבוץ' 21.7.05). לעומתו, אני סבור כי יש חשיבות רבה לחינוך ציוני על ידי תנועות נוער ציוניות במדינת ישראל. על החינוך הציוני להוביל גם לתודעת שלום ולמפגש עם הפלסטינים, כי במדינת ישראל צריכים לחיות בכבוד ובשוויון יהודים ולא יהודים, ציונים ולא ציונים.

נדמה כי לרדיקליזם החילוני יש נקודת מפגש עם הרדיקליזם האורתודוקסי, ממש כפי שמתאר זאת פרופסור גורני. בזמן האחרון, רבים מקרב האורתודוקסיה הציונית מאבדים אמונה ואחיזה בציונות, בשל אכזבה עמוקה מהקשר עם הציבור

תוכנית ההתנתקות והתגובות אליה יוצרות מבוכה ומציבות אותנו, כחברה וכעם, מפוכחים אל מול משבר זה ששב ומתגלה מעל פני השטח.

על החינוך הציוני להוביל גם לתודעת שלום ולמפגש עם הפלסטינים, כי במדינת ישראל צריכים לחיות בכבוד ובשוויון יהודים ולא יהודים, ציונים ולא ציונים.

החילוני ומחוסר היכולת להשליט את רעיון ארץ ישראל על פני ערכים אנושיים. הציונות ומדינת ישראל, הרצון ליצור שלום מתוך פשרה והאמונה באדם באשר הוא אדם - כל אלה נתפסים כאילולי שקר מהם יש להתפכח ומהה. כך הרב יגאל קמינצקי, רב חבל עזה (מתוך ביטאון בני עקיבא):

לכל דורש. ואני שואל - כיצד אנו מוותרים בקלות על ההגדרה של מועצת תנועות הנוער כציונית וכגוף התומך בשירות בצה"ל ומעודד אותה? האם שאיפת ההישרדות גברה וחנקה כל יכולת להיאבק על עקרונותינו?

חשוב לציין, כי בניגוד למקובל, הויכוח הנוכחי הוא לא על תקציב. התנועות הלא ציוניות נהנות מתקציב שווה לתנועות הציוניות, ובכלל, תקצוב מועצת תנועות הנוער הוא חלק מתקציב התנועות החברות במועצה. יש להוסיף כי לאורך כל הדרך היו, ועדיין יש, חלופות שונות ואפשרויות שונות להמשך קיומה של מועצת תנועות הנוער כמועצה ציונית. עלתה למשל הצעה כי לצד המועצה הציונית הקיימת תקום מועצה רחבה המכילה את כל תנועות הנוער המוכרות על ידי משרד החינוך, ציוניות ולא ציוניות. אבל, לצערי, בימים אלה עומד להיחתם סופית השינוי בתקנון מועצת תנועות הנוער. שינוי זה יקשה עוד יותר על שיתוף הפעולה בין תנועות הנוער, בגלל שבמועצה לא יתקיים המכנה המשותף החלוצי-ציוני. כך תחזק עוד יותר הפגיעה המתמשכת בתנועות הנוער החלוציות ויתחזק עוד יותר הלכי הרוח הפוסט-ציוניים.

היום ניכרת אצל רבים בורות עצומה ביחס להיסטוריה שלהם, שלנו, של העם היהודי, וניכר כי חסרים כלים להבנת המציאות המורכבת בה אנו חיים. במצב זה אין פלא שמאמצים מחשבות פוסט-מודרניות המתנגדות לכל אמירה חדה, ברורה ואמיתית. כך נוצרת תחושת תלישות, תודעה חסרת בית רעיוני או פיזי עם או אדם ללא בית אינו יכול להיאבק, לאורך זמן, על שום רעיון. הוא נטול מחויבות ונטול ממשות. הציונות ובודאי הציונות הסוציאליסטית נתנה תשובה ברורה לטלטלה זו, והעמידה מחשבה חדשה-ישנה כי ניתן והכרחי ליצור חברת מופת בארץ ישראל. אם הפצי חיים אנו אין לנו ברירה אחרת. אני מצפה מתנועות הנוער הציוניות ובעיקר מהתנועה הותיקה והחשובה, תנועת האחות שלנו, השומר הצעיר, לקיים את הדיון החשוב הזה, להרים ראש ולשמר את האש הציונית.

"לכל תנועה מהפכנית ישנה אידיאולוגיה שמניעה אותה. הציונות אימצה אלילים רבים: סוציאליזם, קומוניזם, סטאליניזם, דת העבודה וכו'. בכל פעם שאליל אחד התנפץ אומץ אליל שקר אחר. הציונות החליפה בורות מים חיים בבורות נשברים, אלוקים חיים באלוקי נכר..."

באופן לא מובן, הלכי נפש אלה הובילו את ראשי משרד החינוך (של הממשלה ה"לאומית") לדרוש את הורדת הסעיפים המגדירים את מועצת תנועות הנוער כהתאגדות תנועות נוער ציוניות המעודדות את השירות בצה"ל. כך נוצרה הגדרה והתייחסות הבורחת מאמירה ברורה ומעקרת התאגדות על בסיס מהות: הליברליזם הקיצוני והרדיקליזם הדתי חוברים אל הפוסט-ציונות תוך התייחסות של "נכון פוליטית" ופוגעים הלכה למעשה כבר עשור בצורה קשה בתנועות הנוער הציוניות. אלו, יש לזכור, אותן התנועות שנלחמו ונאבקו על הקמתה של המדינה, על מהותה של החברה. הנה למשל מספר דוגמאות לשינוי בתקנון מועצת תנועות הנוער:

תקנון 1999	תקנון 2005
... מהווה מוסד גג לתנועות הנוער הציוניות...	...מהווה מוסד גג לתנועות הנוער המוכרות על ידי משרד החינוך...
תחנך... להגשמה חלוצית ציונית, לפי מיטב המסורת הציונית...	תחנך... להגשמה חלוצית, לפי מיטב המסורת והמורשת...
תראה את השירות בצה"ל... או בשירות לאומי אחר מוכר בחוק חובה אישית של חניכי התנועה	תראה את השירות בצה"ל... או שירות לאומי של שנתיים לפחות או בהתנדבות שיטתית רציפה של השכבה הבוגרת כערך מחייב חינוכי ראשון במעלה

כיצד אנו מוותרים בקלות על ההגדרה של מועצת תנועות הנוער כציונית וכגוף התומך בשירות בצה"ל ומעודד אותה? האם שאיפת ההישרדות גברה וחנקה כל יכולת להיאבק על עקרונותינו?

עם או אדם ללא בית אינו יכול להיאבק, לאורך זמן, על שום רעיון.

בניגוד למצופה, תנועות הנוער מעולם לא ערכו דיון אידיאולוגי-ערכי בנושא זה. מעולם לא נערך דיון בין תנועותי בדבר הקשר הרצוי עם ארגוני נוער חרדים או ערבים ומעולם לא שאלנו את עצמנו כיצד גוף ציוני יכול להכיל התייחסות דמוקרטית למי שאינו ציוני, אם בכלל. "המהלך נכפה עלינו על ידי משרד החינוך" טען אחד ממזכ"לי תנועות הנוער הדתיות-לאומיות. "זה שינוי טקטי", טען אחר. אמירות אלו ואחרות יוצרות תחושה קשה כי אנו מרכינים ראש ומכפיפים את ערכינו כמעט

אילן גזית הוא מזכ"ל המחנות העולים וחבר קיבוץ נערן

ilangazit@hotmail.com